

2025-11-28

Er beteckning: Dnr. KN2025/01871

Klimat- och näringslivsdepartementet

Yttrande från Kärnkraftskommunernas Samarbetsorgan (KSO) över utkast till lagrådsremiss "En mer ändamålsenlig prövning av kärntechniska anläggningar".

Kärnkraftskommunernas Samarbetsorgan (KSO) har beretts möjlighet att lämna synpunkter på rubricerade lagrådsremiss. Remissvaren ska vara inlämnade till Klimat- och näringslivsdepartementet senast den 28 november 2025.

KSO:s medlemskommuner är Nyköping, Oskarshamn, Varberg och Östhammar. De tre sistnämnda är värdkommuner för kärntechniska anläggningar samt anläggningar för kärnavfall i operativ drift. I dessa kommuner finns även lokala säkerhetsnämnder som är nämndmyndigheter under regeringen. KSO lämnar stöd och service till medlemskommunerna och de lokala säkerhetsnämnderna.

Yttrande/synpunkter.

1. Övergripande synpunkter

Kärnkraftskommunerna välkomnar regeringens ambition att skapa en mer förutsebar och effektiv prövningsprocess för kärntechniska anläggningar. Samtidigt vill KSO framhålla att kommunerna är nyckelaktörer i energiomställningen. Förslaget innebär omfattande krav på kommunala beslutsprocesser i mycket tidiga skeden. För att detta ska vara genomförbart krävs tydligare statliga åtaganden, förstärkta resurser och långsiktig samverkan.

KSO menar att kommuner som redan är värdar för befintliga kärntechniska anläggningar i operativ drift särskilt bör beaktas, då kommunernas kompetens, lokala förutsättningar och lokal acceptans är centrala för nationens energiförsörjning.

KSO konstaterar att regeringen genom lagrådsremissen föreslår en helt ny process för lokalisering och godkännande av kärntechniska anläggningar där regeringens godkännande, föregånget av en särskild plan, ska kunna ersätta tillåtighetsprövningen enligt 17 kap. miljöbalken. KSO ser positivt på regeringens ambition att skapa tydligare, kortare och mer förutsebara processer, men vill samtidigt understryka följande:

- Kommunens roll förstärks och tidigareläggs i processen. Enligt förslaget får kommunerna en mer avgörande roll genom kravet på kommunal tillstyrkan för både planen och ansökan. Vetot kommer betydligt tidigare i processen än i dagens ordning.
- Krav på tidigt, omfattande och tillförlitligt beslutsunderlag. KSO vill särskilt betona att ett tidigt kommunalt beslut enligt ovan måste kunna fattas på tillräckligt och kvalitetssäkrat underlag. KSO kan se betydande risker om inte den föreslagna ordningen kompletteras med tydliga krav på underlag, stöd och samordning, vilket även har framförts i tidigare yttranden.
- Det kommunala risktagandet i sammanhanget måste adresseras av regeringen. Att härbärgera stora nationella infrastrukturprojekt innebär omfattande risk och kostnader för värdkommunerna. Den nationella kärnkraftssamordnarens delrapport 3 betonar behovet av tydliga statliga ställningstaganden kring riskallokering och stöd till berörda kommuner. KSO instämmer fullt ut i Kärnkraftssamordnarens konstaterande.

2. Det föreslagna systemet med plan och regeringens godkännande.

KSO noterar att ett regeringsgodkännande endast får ges om regeringen dessförinnan antagit en plan för kärntechniska anläggningar, och att planen bara kan antas om berörd kommun har tillstyrkt planen.

Detta medför att den kommunala tillstyrkan sker mycket tidigt i tillståndsprocessen. Detta medför att det kan vara oklart om kommunerna vid denna tidpunkt kommer att ha tillräcklig information i vissa frågor och då kan komma att sakna fakta om exempelvis:

- teknisk inriktning för aktuell anläggning,
- säkerhets- och strålskyddsförutsättningar,
- avfallshanteringssystem,
- beredskapszoner och
- lokala konsekvenser för planering, infrastruktur, bostäder, kompetensförsörjning med mera.

KSO anser att det finns vissa minimikrav på beslutsunderlaget och regeringen bör därför klargöra vilken information som ska vara obligatorisk inför ett kommunalt ställningstagande och hur staten/myndigheterna kan bistå kommunerna i beredningen. Frågor om Sveriges energiförsörjning är en nationell angelägenhet och inte ett kommunalt ansvar och en kommunal kärnverksamhet.

Kärnkraftskommunerna menar också att en mer sammanhållen statlig information behövs, som staten ansvarar för och finansierar. Vid stora projekt av detta slag uppstår ett stort informationsunderskott för kommunerna. KSO välkomnar därför förslaget om förberedande dialog och förhandsbesked enligt Kärntekniklagen, men framhåller att motsvarande stöd och kunskapsöverföring måste riktas även till värdkommunerna.

3. Kommunal självstyrelse och vetot.

Kärnkraftskommunerna ser mycket positivt på att det kommunala vetot kvarstår, men tidigareläggs. Detta väcker i sin tur ett antal frågor enligt nedan.

- Risk att kommunerna tvingas fatta beslut med otillräcklig kunskap. Utan ett robust beslutsunderlag kan kommunala tillstyrkanden senare behöva omprövas politiskt när konsekvenserna klargörs, vilket skapar osäkerhet både för staten och för sökanden.
- Behov av tydliga processer för kommunal beredning. KSO har i tidigare yttrande juni 2025 framfört att berörda kommuner har behov av:
 - Tydlig och garanterad tid för kommunens remissarbete.
 - Finansiering av ett omfattande utredningsarbete.
 - Tillgång till statlig expertis inom området.
 - Möjlighet till fördjupad dialog med SSM och andra berörda myndigheter.
- Statligt stöd till kommunernas kostnader. KSO välkomnar regeringens förslag i budgetpropositionen 2026 om ett årligt stöd 2026–2030 till fortsatt arbete för att höja beredskapen rörande ny kärnkraft i berörda kommuner.

Pilotprojekten om ny kärnkraft som har bedrivits under 2025 har givit berörda kommuner nya och viktiga insikter och erfarenheter samt möjligheter till angelägen offentlig samverkan.

Följaktligen anser Kärnkraftskommunerna också att stödet måste:

- omfatta samtliga kommuner som kan bli aktuella,

- vara långsiktigt och förutsebart,
- täcka kostnader för bl.a. planfrågor, beredskap, samhällsplanering, kompetensstöd och medborgardialog.

4. Kopplingen till Kärnkraftsprövningsutredningens delbetänkanden.

Att regeringen ska ta tidig politisk ställning genom principbeslut innebär en betydande förändring. KSO ser värdet av detta, men betonar:

- principbeslutet förutsätter ett kommunalt godkännande,
- underlaget inför kommunens ställningstagande måste vara tydligt definierat,
- principbeslutets räckvidd måste klargöras (lokalisering, omfattning, teknikval m.m.).

KSO noterar i sammanhanget att Kärnkraftsprövningsutredningen har föreslagit ett helt nytt avfallssystem för ny kärnkraft. Detta innebär att kommunernas beslut måste vila på förståelse för ett ännu ej etablerat system, vilket ökar kravet på statlig information och stöd inom området.

Ändringar i miljöbalksprövningen. Den föreslagna ordningen där nationella hushållningsbestämmelser provas i principbeslutet och där mark- och miljödomstolen endast prövar konventionella miljöfrågor kan ge ökad tydlighet. Samtidigt riskerar också domstolens samlade bedömningsunderlag att bli snävare. KSO anser att det är viktigt att säkerställa en samlad miljö- och säkerhetsbedömning.

KSO anser också att samordning mellan prövningsprocesserna måste säkerställas så att bedömningarna inte riskerar att fragmenteras mellan regeringen, domstolar och olika myndigheter.

5. Kommunala konsekvenser och ekonomin.

De framlagda förslagen innebär att kommunerna får ett större och tidigare ansvar i prövningsprocessen än idag. Detta är en mycket omfattande förändring, vilket medför krav på en betydande lokal kapacitet. Kommunerna behöver förstärkning inom olika områden såsom: juridik, fysisk planering, beredskap, miljö- och strålskydd, samhällsekonomisk analys och medborgardialog/informationsinsatser.

Kostnaderna för kommunerna ökar markant vid ny kärnkraftsetablering. För att skapa tillräckliga incitament för kommunerna så anser KSO att staten måste ta ett större ansvar för finansieringen av exempelvis:

- planeringskostnader,
- infrastrukturbehov,
- personalförsörjning,
- beredskapsåtgärder och
- lokala samhällseffekter.

När det gäller värdkommunens risktagande så noterar KSO att regeringens kärnkraftssamordnare i sin delrapport 3 lyfter fram att kommunernas risktagande vid stora kärntekniska projekt är betydande och behöver hanteras politiskt. KSO instämmer i detta konstaterande och vill framhålla behovet av tydliga statliga åtaganden i samband med etableringen av ny kärnkraft. KSO anser också att kommunernas risktagande måste adresseras i kommande nationella kärnkraftsstrategi.

6. Konsekvenser för SSM och behovet av kommunal insyn i tidiga skeden.

Kärnkraftskommunerna har i olika sammanhang under åren betonat vikten av att tillsynsmyndigheten har erforderliga resurser och kompetens för att utföra sitt arbete. Myndigheten föreslås nu få utökat ansvar och ytterligare arbetsuppgifter. Parallella tillståndprocesser ska dessutom kunna hanteras av SSM.

2025-11-28

Myndigheten har i oktober 2025 bjudit in berörda kommuner, myndigheter och länsstyrelser till ett värdefullt kunskapshöjande möte om tillståndsprövning av ny kärnkraft för att främja kunskap och dialog kring tillståndsprövningen.

KSO vill i sammanhanget betona att den föreslagna processen innebär fler moment i tidiga skeden, ökade krav på planering och resursuppbyggnad samt behov av övergripande bedömningar rörande exempelvis beredskapszoner, teknikval, avfallshantering.

KSO vill därför understryka vikten av att kommunerna i processen har tidig och löpande tillgång till Strålsäkerhetsmyndighetens bedömningar. Dessa är avgörande för att kommunerna ska kunna fatta välgrundade beslut.

Kärnkraftskommunerna föreslår också att regeringen säkerställer att SSM ges uppdrag och resurser att:

- samverka strukturerat med värdkommuner,
- tidigt redovisa preliminära bedömningar i kärnsäkerhetsfrågor,
- som expertorgan delta i kommunernas kunskapshöjande arbete och i förekommande samverkansfora.

7. Lokala säkerhetsnämnder - ett viktigt insynsorgan.

KSO vill avslutningsvis även ta upp Statskontorets tidigare översyn av nämndmyndigheter, vilken även omfattar de lokala säkerhetsnämnderna vid kärntekniska anläggningar i drift (Oskarshamn, Ringhals/Varberg och Forsmark/Östhammar). Frågan har under året beretts i regeringskansliet. KSO har i tidigare yttranden framhållit att de lokala säkerhetsnämnderna utgör ett unikt insynsorgan med central betydelse för lokalt förtroende. Kärnkraftskommunerna vill även i detta sammanhang åter betona vikten av att regeringen säkerställer säkerhetsnämndernas framtida roll när ny kärnkraft planeras.

KÄRNKRAFTSKOMMUNERNAS SAMARBETSORGAN

Andreas Erlandsson
Ordförande

David Sandrén
Vice ordförande

Ted Lindquist
Samordnare/e.u.